

Робота № 3.

Дослідження руху тіла, кинутого під кутом до горизонту

Дата проведення

Мета роботи: експериментально довести, що вільне падіння тіл є прикладом прямолінійного рівноприскореного руху та визначити модуль прискорення вільного падіння

Питання для підготовки до роботи

1. Який рух називається рівноприскореним? 2. Що таке прискорення? Чи змінюється прискорення під час рівноприскореного руху? 3. У якому випадку проекція прискорення має додатне, а в якому від'ємне значення? 4. Що таке кінематичне рівняння рівноприскореного руху?

Теоретичні відомості

Будь-який складний рух матеріальної точки можна представити, як накладення незалежних рухів уздовж координатних осей, причому в напрямку різних осей вид руху може відрізнятися. Наприклад, у разі руху тіла, кинутого під кутом до горизонту можна представити, як накладення двох незалежних рухів: рівномірного руху вздовж горизонтальної осі (Ox) і рівноприскореного руху вздовж вертикальної осі (Oy) (рис. 4). Пояснюється це тим, що в польоті на тіло діють сила тяжіння й сила опору повітря. Якщо силою опору знехтувати, то залишається єдина сила – сила тяжіння. Тому внаслідок 2-го закону Ньютона тіло рухається з прискоренням, яке дорівнює прискоренню вільного падіння; проекції прискорення на координатні осі дорівнюють $a_x = 0$, $a_y = -g$.

Проекції швидкості тіла, отже, змінюються з часом відповідно:

$$v_x = v_{0x} = v_0 \cdot \cos \alpha, \quad v_y = v_{0y} + g_y \cdot t$$

де v_0 – початкова швидкість тіла, α – кут, під яким кинуте тіло.

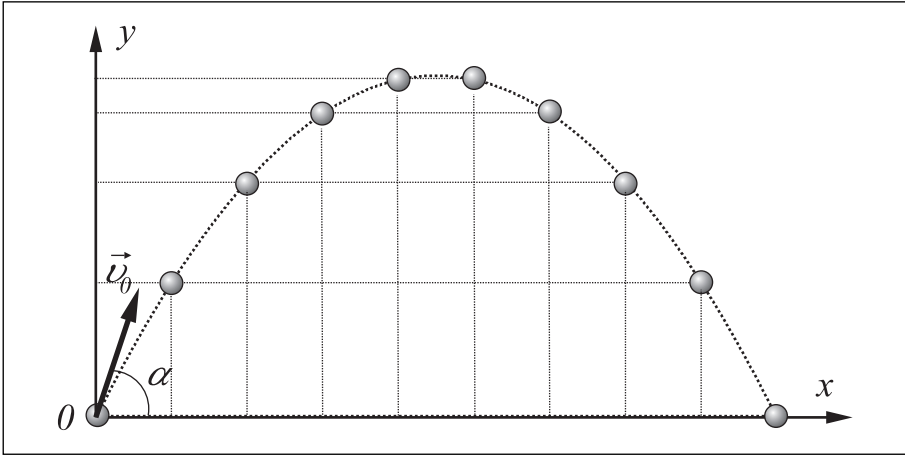

Рис. 4

Координати тіла, відповідно, змінюються за законами:

$$x = x_0 + v_{0x} \cdot t = x_0 + v_0 \cos \alpha \cdot t$$

$$y = y_0 + v_{0y} t + \frac{g_y}{2} t^2 = y_0 + v_0 \sin \alpha \cdot t + \frac{g_y}{2} t^2$$

У роботі необхідно експериментально довести справедливість зазначених співвідношень $x=x(t)$, $y=y(t)$, $v_x=v(t)$, $v_y=v(t)$, отримати рівняння, які описують рух тіла та визначити модуль прискорення вільного падіння g .

Варіант 1. Дослідження руху тіла, кинутого під кутом до горизонту за допомогою аналізу відео

Обладнання: комп'ютер із доступом до інтернету, програмний засіб навчального призначення *Tracker*

Вказівки щодо виконання роботи

1. За адресою <http://phys.ipro.kubg.edu.ua> (“Вчимо” → “Експериментальні роботи”) під час відтворення відповідного відео натиснути праву кнопку миші, обрати “Завантажити відео, як ...” та завантажити відео фрагмент *Ball_Toss_Out.mp4*.

2. У програмі *Tracker* (*File – Open File*) розгорнути файл *Ball_Toss_Out.mp4*.

3. Натиснути кнопку 1 (рис. 5) та встановити параметри: start frame (початковий кадр) – 9, step size (інтервал) – 1, end frame (кінцевий кадр) – 31, start time (початок часу) – 0,00 s, frame rate (частота кадрів) – 30. Завершити налаштування кнопкою “Ok”.

Рис. 5

4. Натиснути кнопку 2 (рис. 5) та обрати “*Calibration stick*” (калібрувальний відрізок). Утримуючи ліву кнопку миші, перетягнути початок відрізка та його кінець для зіставлення з початком і кінцем лінійки на відео відповідно. У вікні “*Length*” (довжина) вгорі вікна встановити параметр $1,0\text{ м}$ та натиснути *Enter*.

5. Натиснути кнопку 3 (рис. 5). Утримуючи ліву кнопку миші, сполучити початок системи координат із початковим положенням кульки.

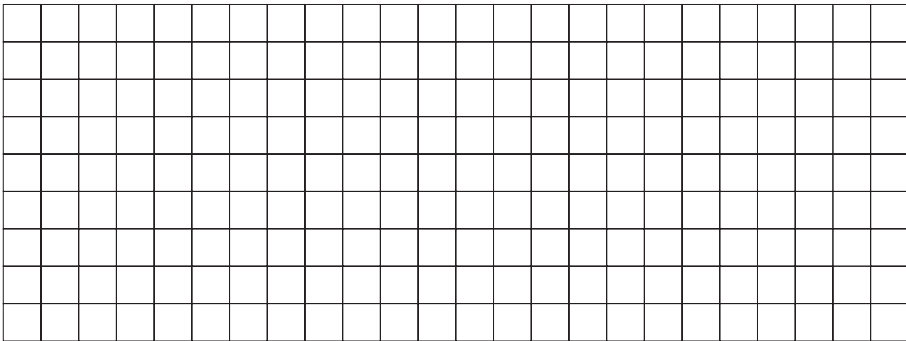
6. Натиснути кнопку 4 та обрати “*Point mass*”. Праворуч у вікні мають з’явитися поля. У розділі “*Table*” (таблиця) нижнього поля вибрати параметри X , Y та v_y .

7. Утримуючи кнопку “*Shift*” навести курсор на центр кульки та натиснути ліву кнопку миші. Одночасно у верхньому полі вікна на графіку має позначитися точка.

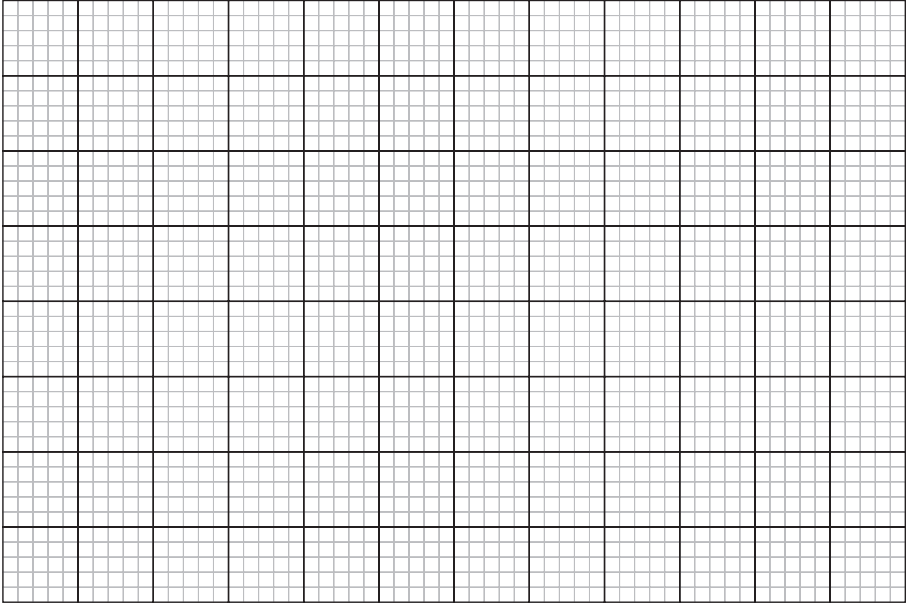
8. Налаштувати перегляд графіків. За замовчуванням у вікні будови графіків відтворюється графік залежності $x = x(t)$. Для перегляду графіків інших функційних залежностей необхідно натиснути на позначенні вісі ординат (в нашому випадку x) та обрати зі списку необхідну функційну залежність. Кнопка “*Plot*” (сюжет) надає змогу відтворити одночасно декілька графіків.

9. Налаштувати перегляд графіків у вікні “*Data Tool*” (аналіз даних). Двічі натиснути мишкою на графіку руху тіла $x=x(t)$ й перейти до вікна “*Data Tool*”. Навести курсор миші послідовно на початок, середину, кінець будь-якої вісі й отримати відповідні зображення курсору у вигляді стрілок. Пересуваючи курсор налаштуйте зручне відтворення системи координат та графіку.

10. У вікні “*Data Tool*” натиснути вгорі кнопку “*Fit*”. У полі “*Fit Name*” вибрати варіант “*Line*” (лінія) та записати у зошиті рівняння, яке описує графік, враховуючи значення коефіцієнтів у полі “*Value*” (значення) праворуч. Провести аналіз графіку залежності $x=x(t)$, визначити значення проекції початкової швидкості v_{0x} на вісь $0x$ та зробити висновки.

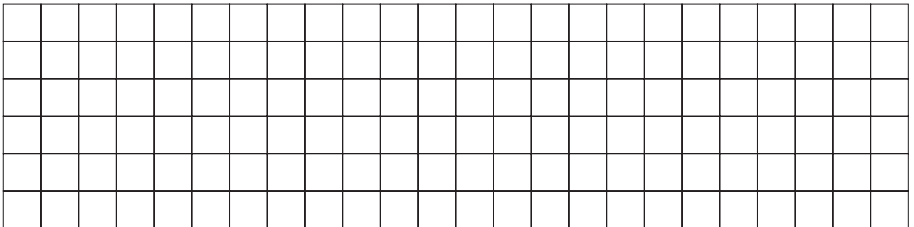

11. Роздрукувати (накреслити на *мм* папері) графік залежності $x = x(t)$ та вклеїти в зошит. Згорнути вікно “*Data Tool*” (*File* → *Close*) без збереження.

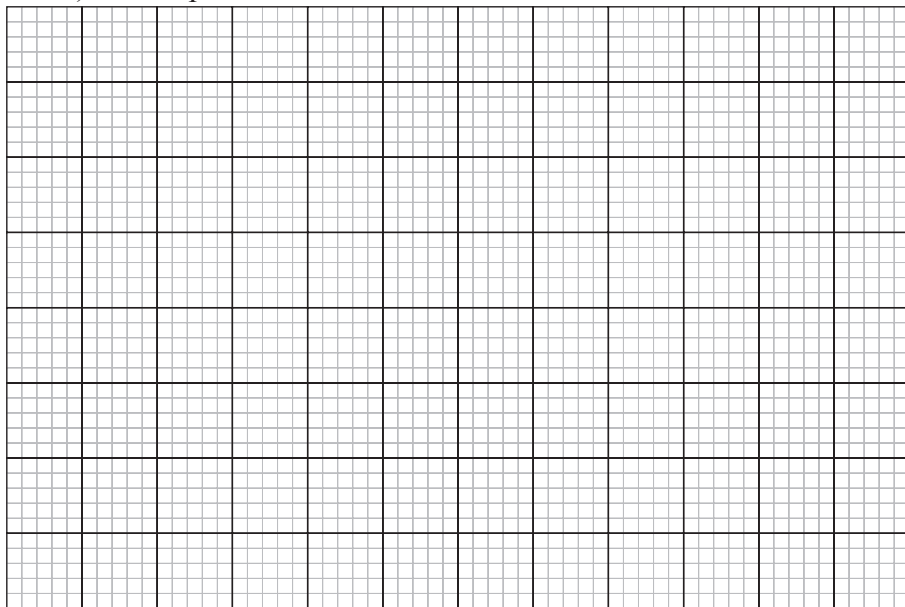

12. У вікні будови графіків відтворити графік залежності $y = y(t)$ (див. п. 8). Двічі натиснути мишкою на графіку руху тіла $y = y(t)$ і перейти до вікна “*Data Tool*”. Налаштувати зручне відтворення системи координат та графіку.

13. У вікні “*Data Tool*” натиснути вгорі кнопку “*Fit*”. У полі “*Fit Name*” вибрати варіант “*Parabola*” та записати в зошиті рівняння, яке описує графік з огляду на значення коефіцієнтів у полі “*Value*” (значення) праворуч. Провести аналіз графіку залежності $y = y(t)$, визначити значення проекцій початкової швидкості v_{0y} , прискорення a_y на вісь Oy та зробити висновки.

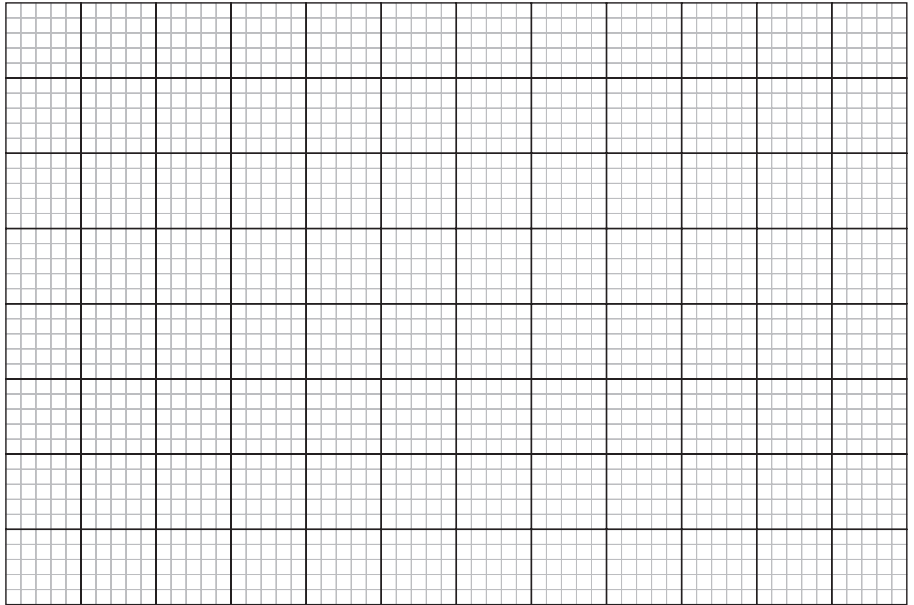
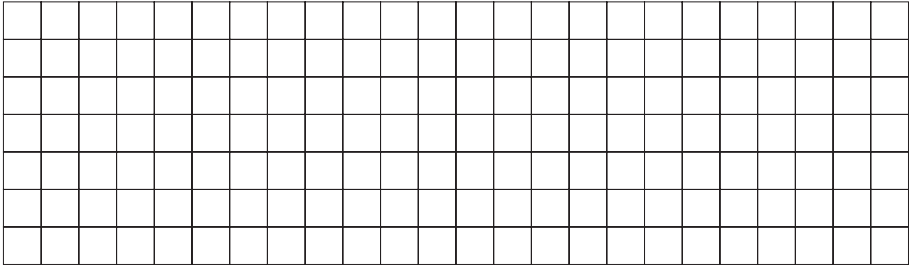
14. Роздрукувати (накреслити на *мм* папері) графік залежності $y = y(t)$ та вклеїти в зошит. Згорнути вікно “*Data Tool*” (*File* → *Close*) без збереження.

15. У вікні будови графіків відтворити графік залежності $v_y = v(t)$ (див. п. 8). Двічі натиснути мишкою на графіку залежності проекції швидкості $v_y = v(t)$ і перейти до вікна “*Data Tool*”. Налаштувати зручне відтворення системи координат та графіку.

16. У вікні “*Data Tool*” натиснути вгорі кнопку “*Fit*”. У полі “*Fit Name*” вибрати варіант “*Line*” та записати в зошиті рівняння (с. 28), яке описує графік з огляду на значення коефіцієнтів у полі “*Value*” (значення) праворуч. Провести аналіз графіку залежності $v_y = v(t)$, визначити значення проекцій початкової швидкості v_{0y} , прискорення a_y на вісь Oy та зробити висновки. Порівняти значення v_{0y} , a_y із значеннями, які були отримані у п. 14.

17. Роздрукувати (накреслити) графік залежності $v_y = v(t)$ та вклеїти в зошит. Згорнути вікно “*Data Tool*” (*File* → *Close*) без збереження.

18. Визначити модуль початкової швидкості $v_0 = \sqrt{v_{0x}^2 + v_{0y}^2}$.

